

Bemærkninger til forslaget

Traktaten

Ikke-spredningsaftalen (NPT – Non-Proliferation Treaty) trådte i kraft i 1970 for en periode af 25 år. De over 120 tilsluttede lande inkluderer 3 lande, der er i besiddelse af kernevåben: England, Sovjet og USA.

NPT blev forhandlet af England, Sovjet og USA inden for rammerne af Eighteen Nation Disarmament Committee (ENDC). Det primære formål med NPT er, som navnet antyder, at medvirke til at forhindre »horisontal spredning«: spredning af uafhængig rådighed over kernevåben til flere lande.

NPT udøver gennem det Internationale Atom Energi Agentur (IAEA) kontrol med fissile materialer, der anvendes i den civile atomkraftindustri. Det sker på baggrund af en række forpligtelser, som lande, der ikke er i besiddelse af kernevåben, og som underskriver NPT, påtager sig. Disse lande forpligter sig til ikke at udvikle eller erhverve kernevåben.

Til gengæld for denne forpligtelse påtager lande, der har kernevåben og som underskriver NPT, sig »at forfølge forhandlinger i god tro om effektive skridt til standsning af kernevåbenkapløbet på et tidligt tidspunkt og til nuklear nedrustning ...« (NPTs artikel VI).

NPT repræsenterer med andre ord teoretisk en enestående international aftale, hvor både lande med kernevåben og lande uden kernevåben har påtaget sig forpligtelser med henblik på atomar nedrustning samt ikke-spredning af kernevåben.

NPT indeholder også en række andre bestemmelser, som dog ikke har direkte relevans for dette forslag.

NPT – nuværende status

Efter 15 år må NPT betragtes som en delvis succes:

- over 120 lande har tilsluttet sig,
- de fleste lande uden kernevåben har accepteret international kontrol på deres nukleare faciliteter,

- ingen af disse lande har udviklet selvstændige nukleare våbenarsenaler.

Dog må der siges at være en række problemer forbundet med NPT. Således har praktisk talt alle lande, der måtte formodes at have en interesse i at udvikle kernevåben, afholdt sig fra at underskrive NPT. De hævder, at den (NPT) er diskriminerende, og at England, Sovjet og USA reelt ikke har gjort noget for at begrænse deres egne kernevåbenarsenaler på trods af, at de har forpligtet sig til netop dette gennem NPTs artikel VI.

Der er en udbredt opfattelse af, at forpligtelserne under artikel VI ikke er blevet opfyldt. Specielt blandt 3. verdens lande er der en opfattelse af, at NPTs funktion snarere har været et sikkerhedspolitisk instrument i hænderne på England, Sovjet og USA end en gensidig aftale.

Artikel VI blev netop indføjet i NPT for at tilvejebringe et afbalanceret forhold mellem de forpligtelser, lande uden kernevåben påtager sig, og de forpligtelser, lande med kernevåben påtager sig. Som en form for kontrol med, at disse forpligtelser bliver fulgt, afholdes hvert femte år NPT-gennemgangskonferencer.

Netop manglende nedrustningsresultater har været blandt hovedemnerne på de to foregående gennemgangskonferencer i 1975 og 1980. I 1980 resulterede dette punkt i, at konferencen ikke var i stand til at producere et slutdokument.

Det er næppe realistisk at forestille sig, at England, Sovjet og USA vil være i stand til at præsentere væsentlige fremskridt på den 3. gennemgangskonference, som afholdes i Genève til september. De tre landes atomvåbenarsenaler er forøget betydeligt i løbet af de sidste 5 år, og der er ikke opnået nedrustningsresultater overhovedet:

- de trilaterale forhandlinger om et stop for atomprøvesprængninger (CTBT-Comprehensive Test Ban Treaty) blev opgivet i 1980,
- England, Sovjet og USA har blokeret for forhandlinger om en CTBT på CD (Conference on Disarmament),
- INF- og START-forhandlingerne blev suspenderet i 1983,